

Motion till riksdagen 2009/10:C498

av **Karin Svensson Smith (mp)**

Rättvis handel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag till mål för andelen rättvisemärkt av den totala konsumtionen av importerade varor samt en strategi för hur målet ska nås.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i den statliga upphandlingen genom krav på underleverantörer och importörer följa grundläggande arbetsrätt.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process bör bli transparent.²
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till nya kriterier för etisk upphandling, utöver anslutning till ILO:s åtta kärnkonventioner.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Konsumentverket bör få i uppdrag att hantera frågan om att anpassa handeln till etiska och rättvisa kriterier.

¹ Yrkandena 2 och 4 hänvisade till FiU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 3 hänvisat till NU.

Inledning

Organisationen för Fairtrade/Rättvisemärkt har prisbelönats för sin opinionsbildande verksamhet under Almedalsveckan. Priset var välförtjänt och kan knappast ha överraskat någon av oss som var där. Många känner ett ansvar för att med sina inköp bidra till en rättvis värld där alla som skördar, utvinna eller bearbetar produkter vi köper har gjort detta under rimliga arbetsvillkor samt för en rimlig ersättning.

Mål för rättvisemärkt

Rättvisemärkt syftar till att skapa en etisk och social märkning som garanterar att varan producerats under rättvisa villkor och ger konsumenterna en möjlighet att genom köpval kunna bidra till en positiv utveckling i fattiga länder. Märkningen uppstod för att ge marginaliserade bönder marknadstillträde och möjlighet att sälja i stora volymer samt att erbjuda konsumenten en vara som är producerad med respekt för mänskliga rättigheter. Rättvisemärkt handel bidrar till en bättre och friare tillvaro för både barn och vuxna i de fattigare delarna av världen genom att arbetare och odlare får skäligt betalt för sitt arbete, barnarbete motverkas, demokratin och organisationsrätten främjas, diskriminering på grund av kön, hudfärg och tro motverkas, ekologiskt odlade uppmuntras samtidigt som produkterna håller god smak och kvalitet.

Riksdagen har antagit ett mål för andelen ekologiska livsmedel i förhållande till den totala livsmedelskonsumtionen. Sverige kan ta ansvar för att motverka barnarbete och ovärdiga arbetsförhållanden i andra länder genom att sätta upp ett motsvarande mål för rättvisemärkt.

Riksdagen bör därför begära att regeringen lägger fram ett förslag till mål för andelen rättvisemärkt av den totala konsumtionen av importerade varor samt en strategi för hur målet ska nås.

Rättvisemärkt i den statliga upphandlingen

För några år sedan uppmärksammades att svenska kommuner använder sten som importerats från Kina. Stenen producerades under mycket dåliga arbetsvillkor. Dålig skyddsutrustning och bristande arbetsmiljö leder bland annat till stendammslunga. Det finns ingen bra statistik över hur många offren är, men enligt radioprogrammet Kaliber som refererar till uppgifter från WHO dog för tio år sedan 24 000 människor varje år av stendammslunga i Kina, främst i gruvnäringen. Svenska kommuner har nu tagit initiativ till att i dialog med stenbranschen jobba för att minska dessa problem. En uppförandekod ska antas och kommunerna sätter därmed tryck på industrin att hjälpa till och förbättra villkoren för de arbetare som producerar sten för Sveriges kommuner. Många kommuner intresserar sig för att ställa etiska krav i sin upphand-

Fel! Okänt namn på

ling och att underlätta för de kommuninnevånare som genom sina val av varor vill bidra till att minska orättvisorna i världen. Malmö har som första kommun i Sverige beslutat att bli en "Fair Trade City". Sedan dess har flera andra kommuner ansökt och blivit godkända som Fair Trade City. Universitet och högskolor arbetar också för att fylla kriterierna för rättvis handel. I många andra industrialiserade länder pågår liknande verksamhet. Sverige är på intet sätt främst.

Staten skulle genom att aktivt börja konsumera rättvisemärkta produkter kunna bidra till hållbar utveckling och att många fattiga bönder får skäligt betalt för sina produkter. Riksdagen bör därför uttala att den statliga upphandlingen genom krav på underleverantörer och importörer följer grundläggande arbetsrätt.

Etiska regler för statliga bolag

I rapporter från Amnesty Business Group får staten och bolagen mycket kritik för avsaknaden av etikpolicy som hanterar de risker som bolagen utsätter sig för när de opererar på den globala marknaden. Staten får också kritik för att den etikpolicy som företagen har inte följs upp. Regeringen har i sin ägarpolitik uttalat att alla statliga bolag ska ha en etikpolicy. Trots detta har fortfarande inte alla statliga bolag en sådan policy. Riksrevisionen har kritiserat regeringen för att riktlinjerna till de statliga bolagen beträffande deras samhällsuppdrag är otillräckligt formulerade.

I den internationella diskussionen kring företagens ansvar är en av de viktigaste frågorna att etikpolicy följs upp genom oberoende kontroll och att uppföljningen är transparent och går att utvärdera för intressenter utanför bolaget. Detta är en självklarhet då etikpolicy annars lätt bara blir ett PR-redskap.

Riksdagen bör uttala att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik utvärderas/granskas externt och att denna process blir transparent.

Riksdagen har antagit ett mål för andelen ekologiska livsmedel i förhållande till den totala livsmedelskonsumtionen. Sverige kan ta ansvar för att motverka barnarbete och ovärdiga arbetsförhållanden i andra länder genom att sätta upp ett motsvarande mål för rättvisemärkt. Riksdagen bör därför begära att regeringen lägger fram ett förslag till mål för andelen rättvisemärkt av den totala konsumtionen av importerade varor samt en strategi för hur målet ska nås.

Gå längre än vad baskraven i ILO-konventionerna stadgar

Orättvisorna i världen ökar. För att motverka detta är det angeläget att vi i Sverige ställer samma krav på arbetsförhållanden som vi gör i vårt eget land. Därför bör vi gå längre än vad EU-kommissionen anslutit sig till i form av det som föreskrivs i ILO:s åtta kärnkonventioner. Miljöstyrningsrådet har engagerat sig i formerna för hur detta ska kunna ske. Även Stefan Edmans statliga utredning om Biffen, bilen och bostaden förespråkar tydliga guider för etisk upphandling. Det brittiska parlamentet har anslagit 30 miljoner pund till den internationella organisationen för Fairtrade för att ta fram kriterier för starkare etiska krav på inköp.

Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till nya kriterier för etisk upphandling utöver anslutning till ILO:s åtta kärnkonventioner.

Rättvis handel en fråga för Sida och Konsumentverket

I dag får organisationen för Fairtrade/Rättvisemärkt anslag via Sidas informationsanslag. Frågan om granskning av hur varor tillverkas är även en väsentlig konsumentfråga som berör såväl enskilda konsumenter som offentliga och privata uppköpare.

Riksdagen bör därför för regeringen tillkännage sin mening om att Konsumentverket bör få i uppdrag att hantera frågan om att anpassa handeln till etiska och rättvisa kriterier.

Stockholm den 6 oktober 2009

Karin Svensson Smith (mp)